

31
225

A

ROMAI KÉRDÉS.

AZAZ :

MIT KELL MINDEN KATHOLIKUSNAK TUDNI ÉS TENNI

IX. PIUS PÁPA ÜGYÉBEN?

IRTA

SÜLYÖK GÁBOR.

///

Ára 10 kr.

PEST, 1868.

Nyomatott Kocsi Sándor által (Érkövy, Galgóczy és Kocsi nyomdájában),
aldunaszor 9. sz.

ROMAI KÉRDÉS

1881

DR. BALLAGI GÉZA

DR. BALLAGI GÉZA

A romai kérdés.

Ama sokféle ügyes-bajos kérdések közt, melyek korunkban az emberi társadalmat nyugtalanítják, egy sem oly nagyszerű és világra-szóló fontosságu, mint az u. n. romai kérdés. Egy évtized óta foglalkodtatja ez a legkitünőbb elméket; sőt már a tömegek közé is elhatott, s az emberek, akarva nem akarva, kénytelenek irányában állást foglalni. A vélemények, valamint mindenben, úgy itt is megoszolvák; de ami kü'önösebb, még a katolikusok sincsenek mindnyájan e saját házi ügyök felől kellően tájékozva. Mig a lelkesebb rész határozottan a pápa világi fejedelemsége mellett küzd, s a hős Lamoricière-rel azt tartja: „Ez oly ügy, melyért kész vagyok életemet is feláldozni!“ — addig mások az ellenkezőt vitatják s aszerént cselekesznek, vagy legalább közönyösek.

Már most melyik félnek van igaza?

Azok, kik aljas üzelmeikkel a romai kérdést szőnyegre hozták, minden módon iparkodnak a közvéleményt tervöknek megnyerni. Evégre a dolgok igaz neveit meghamisítják: a sötétséget világosságnak, a világosságot sötétségnek mondják. Ezernyi ezer hirlap, röpirat, képes és képtelen ujság hirdeti már majdnem minden kunyhóban, hogy a pápa kifosztása helyes és dicséretre méltó dolog, melyet a nemzeti jóllét sugalmaz, a műveltség és haladás megszentel. S a nép tömegénél csakugyan célt

érték; mert hála az ujkori felvilágosodásnak! az emberek nagy része nem gondolkozik többé saját fejével, hanem ezt egy csoport népbol(on)dogitóra bizza, és tiszta igazságnak vesz mindent, amit ezek ha nem is ingyen, de mindig a „szent haza és emberiség nevében!“ eléje tálnak. Azonban ép-eszű és igazságszerető ember nem mondhat le soha azon jogáról, hogy a vita tárgyát önállóan s alaposan megvizsgálja; és becsületes katolikusként nem szabad sem vakmerően itélni, sem gyáván hallgatni ott, hol a hit és lelkiismeret legdrágább érdekeiről nagyon szó.

„Audiatur et altera pars“ mondák már a régi pogányok: Hallgassuk ki a másik félt is! Eleget beszéltek eddig a megtámadók; halljuk most, mit hoz fel a megtámadott a maga védelmére, s azután ítéljünk és — cselekedjünk. Még erre nem késő! A romai kérdés tíz év alatt semmit sem veszített érdekéből, sőt inkább most lép fel egész jelentőségében mint világkérdés. A galádul színrehozott dráma most közelget a végső felvonáshoz, mely — bizunk a jó Istenben! — nem fog a szereposztó és sugó mesterek kedve szerént kiütni.

A dolgok ily állapotában egy becsületes katolikus sem odázhatja el magától a kérdést: Micsoda tudni-és tennivalóm van nekem a szentatya ügyében? — s erre röviden, határozottan, okadatolva megfelelni célja ezen kis iratnak. — Világosabb áttekintés végett három pontban foglaljuk össze a kérdés főbb mozzanatait; s ha az első pontban kifejtettük: miért szükséges a pápának a világifejedelem-ség? — s a másodikban földerítettük annak valódi okát: miért akarják a pápától világifejedelem-ségét elvenni? — ugy a harmadikban biztos

következtetést vonhatunk a védelem kötelességére.

Miért szükséges a pápának a világi fejedelemség?

Az első és legelterjedtebb állítás, melyet az egyházi állam, vagyis a pápa világi fejedelemsége ellen felhozni szoktak, az: hogy a pápának nem szükséges a földi ország, anélkül is lehet a kereszténység feje, lelki kormányzója.

Különös okoskodás! Ha a pápának világi uralma nem szükséges, következik-e, hogy az már ennél fogva rossz és megszüntetendő? — Továbbá szabad-e másnak jószágát elvonnunk csak azért, mert nincs reá szüksége? Hová vezet e példa? „Miért legyen néked két házad, egyben is elférsz; én tehát a másikat elfoglalom.“ „Te nem szorultál ennyi sok pénzre, kevesebből is megélhetsz — a többit majd elköltöm én!“ s így tovább. E tant hajdan a törvény pelengérre ítélte: most mint haladás a hírlapokban, szószékekről, (hogy ne mondjuk: trónokról) hirdtetik. De jól vigyázzanak, hogy a népet az „új jogot“ igen hamar el ne tanulja, mert elsőben is a tanárok adnák meg keserű árát.

Ott, hol az enyém és tiedről van szó, nem az az első kérdés: rászorult-e valaki a jószágra vagy nem? hanem: jogosan birja-e? Feleljenek meg az annexio hivei: jogosan birja-e IX. Pius az egyházi államot, melyben 1860-ig mint önálló fejedelem uralkodott? Ha azt mondják: „nem“, bizonyítsák be; ha pedig ezt be nem bizonyítják (mert nem tudják), akkor vallják meg őszintén, hogy rabolni jöttek s erőszakra támaszkodnak.

Azonban hogysen ezt tennék, még tovább mennek a képmutatásban s így szólnak: A világi uralkodás ellenkezik az evangéliom szellemével, a pápát magasztos hivatásában hátráltatja, és a vallásnak inkább ártalmára van, mint hasznára. — Lám menyire szívökön viselik az egyház javát és előmenetelét, e hivatlan tanácsadók! Azonban jó lesz egyhamar nem hinni a szép szónak, a szó ugyan Jákob szava, de a kezek Esau kezei. A nyolcadik századtól kezdve egész az annexio uralkodásáig nem botránkoztak meg a hivek a pápa világi fejedelemségén, hanem inkább pártolták és védelmezték: miért kellene azt éppen most elvetnünk? Erre nekünk semmi okunk; sőt ma jobban mint valaha meg vagyunk győződve, hogy a pápa világi uralma nagyon jól megfér az evangéliom szellemével s a főpásztori hivatással, mi több, annak tökéletes szabad gyakorlatahoz teljességgel megkivántatik. E meggyőződésünkről készek vagyunk akárkinek számot adni, s annak alaposságát megcáfolatlan tényekkel és okokkal bevitatjuk.

1. Ily tény mindenkelőtt a pápai fejedelemség keletkezése és tizenegy százados főállása. — Aki elfogulatlanul vizsgálja a történetet, be kell vallania, hogy nem pusztá véletlen, sem az emberi számítás vagy terjeszkedési vágy szülte a pápa világi uralmát, hanem a Gondviselés szembetünő vezetése mellett a legtisztább alapokon fejlődött és szilárdult meg az.

Midőn Nagy Konstantin császár a keresztény hitre tért, az egyház 300 évi véres üldözés után élvezni kezdé a béke javait s elfoglalá megillető helyét a társadalomban. Megnyervén a többi polgárjogokkal a birtokszer-

zés jogát, már semmi sem tartóztatá a hiveket, hogy földi javaikból bőségesen adományozzanak egyházi célokra. Jelesen a romai pápáknak Konstantin és utódai, valamint sok előkelő család nagykiterjedésű fekvőbirtokot ajándékoztak Roma környékén, közép- és alsó-Olaszországban s a birodalom többi tartományaiban; azonkívül az üldözések alatt elkobzott egyházi javakat is visszatérteté az említett császár. Jól megjegyzendő, miszerént e birtok már kezdetben sz. Péter örökségének neveztetett, jeléül, hogy az egész egyháznak közös tulajdona. Ily módon a pápák Olaszország legelső földesurai lettek; terjedelmes jószágaikon a romai jog szerént törvényhatóságot gyakoroltak, azaz tisztviselőket, törvényszékeket és foglyokat tartottak, Romában pedig mint első polgárok a felségi jogok egy részét gyakorolták. A császárok bizonyos láthatatlan kéztől üzetve, elhagyták az örök várost, hogy az örök egyháznak engedjék. Nagy Konstantin mintha érezte volna, hogy ott, hová Isten az ő helytartóját helyezte, más fejedelemnek nem lehet uralkodni, császári trónját Romából áttette Byzancba, mely róla maig is Konstantinápolynak neveztetik. Ez időtől fogva sz. Péter utódai anélkül, hogy szándékosan keresték volna, nagy befolyást gyakoroltak Roma és Olaszország sorsára, különösen ama szorongatások közt, miket a nyugat-romai császárság bukása, a nagy népvándorlás, vad népek betörése okozott. Ők ugyan mindig elismerték a konstantinápolyi császárok főnhatóságát, s iparkodtak számukra főntartani olasz birtokaikat, szünet nélkül kérték jöjenek Itália segélyére; de nyomorult fejedelmek nem voltak képesek Olaszország érdekében valamit tenni sőt rendesen annak árulóivá lőnek. A barbárok által

elpusztított fejedelmektől elhagyatott Olaszország azt sem tudta, kihez tartozik, és népe a kétségbeesés örvénye felé tántorgott. E nyomor közepett a pápák kényszerítve látták magukat arra, hogy a kormányzás uravesztett gyepelőjét fölvegyék s az ország védelméről gondoskodjanak. Már szent Gergely így szól koráról: „Bárki foglalja is el helyemet, annak a gondok terhe alatt megörnyedve gyakran kételkednie kellend, fejedelem-e vagy pápa?” Cassiodor, ahires államférfiu s császári helytartó, kéri II. János pápát, hogy a kormányzás gondjait ne hagyja egészen ő reá; „mert, ugymond, őt abban csak a kisebb rész illeti, a pápát pedig az egész.” II. Gergely (715—730) pedig így ír Leo császárhoz: „Egész nyugat parányiságunkra irányozza szemeit. . . s bennünket békebiróul és a közbéke öreül tekint.” Az általános zavar és rémülés közepett a pápák voltak azok, kik a népbe bátorságot öntöttek, a honvédelmet szervezték, a városokat megerősítették, a tartományokba kormánybiztosokat, az idegen fejedelmekhez követségeket küldöttek, alkudoztak, békét kötöttek, szóval a fejedelemségnek minden terhét viselték, mielőtt annak címét bírták volna. Midőn az Isten ostora, Atila hún király vésszes hadait Olaszországra vezette, I. Leo pápa eléje ment (452), és tekintélye varázsával visszatérésre bírta. Ugyanő három év múlva megkérlelé a vandal Gensariket, Pelagius a gót Totilát (546). Zakariás a longobard Luitprandot (742), s föllépésök megmenté Romát a végveszélytől. „A pápa nélkül Roma nem léteznék többé!” mondja Müller János prot. történetirő.

Végre a VIII. században elérkezett az idő, hogy sz. Péter utódai, e bizonytalan és nyomasztó helyzetből kiszabadulva, teljes önállásra emelkedjenek. Midőn a

kegyetlen longobardok Olaszországot végső leigázással fenyegették, a konstantinápolyi császártól pedig segítséget várni nem lehetett, II. István pápa legnagyobb életveszély és fáradalom között személyesen ment Pipinhez a frankok királyához, és sürgetőleg kérte, jöjjön a szorongatott egyház védelmére s állítsa helyre sz. Péter örökségét. Pipin erős haddal átkelt a havasokon, visszaiüzte a longobardokat, 754-ben a Ravenna és Roma közti tartomány legnagyobb részét a szentszékeknek adományozta. Midőn pedig a longobardok szavokat megszegtek, másodsor is átjött, s az elfoglalt városok kulcsait az adományozó levéllel együtt sz. Péter sirjára letette. Ezen örökre nevezetes adományozás által a pápák önnálló fejedelemségre jutottak. Hasztalan könyörgött azután a görög császár Pipinnek, hogy régi tartományát engedje át neki, hasztalan tőn fényes ígéretek; a nemes frank király azt felelé: „Nem embernek kedvéért harcoltam, hanem sz. Péter iránti tisztelet- és szeretetből, bűneim bocsánatáért. A világ minden kincse sem fog rávenni, hogy amit egyszer sz. Péternek ajáltam, tőle ismét elvegyem.“ — Utóbb Nagy Károly császár, III. Henrik és Matild toskánai örgrófné Pipin adományát mindinkább megnagyobbították, III. Ince alatt pedig (1216) Roma városa is, mely addig császári főhatóság alatt volt, az egyház birtokába került.

Ime rövid vázlata az egyházi állam keletkezésének. Nincsen trón Európában, mely régiségre nézve oly tiszteletreméltó, alapjában oly jogszerű és törvényes volna, mint a pápa-királyé. Ezt a protestans és a pápaság iránt ellenséges indulatu történetirők is elismerik. Gibbon angol tudós megvallja: „A legszebb igény, melyet a pápák a fejedelemségre tartanak, nem egyéb, mint szabad választása egy általuk felszabadított nép-

nek a rabszolgaság alól.“ Aki tehát ezt megtámadja, az egész főnálló társadalmi rendet támadja meg, s midőn a fejedelmek az ő kifosztását eltűrik, vagy ahhoz segédkezet nyújtanak, saját létöknek alapjait rengetik. A történet megmutatta, hogy mikor a pápai trón inog, akkor a többiek sorban dőledeznek; s amely vihar sz. Péter széke fölött majdnem nyom nélkül elvonul, a többiekre vészhozó szokott lenni. — Ezen trón, ámbár a legcsekélyebb anyagi erővel rendelkezik, szilárdságban valamennyit fölülmulja; hódítani, tovább terjeszkedni nem akart, de állandóan meg sem hódítottatott soha; látta a jelenleg Európában fenálló valamennyi dynastiák és alkotmányok bölcsőjét; látott nemzeteket felvirágozni és enyészni, birodalmakat alakulni és bomlani, de ő maga tizenegy századok viszontagságai után mai napig főnáll. Pedig hányszor tapsoltak már közeli bukásán örömittas ellenségei! hányszor kongatták meg fölötte a vészharangot!

Midőn ezeket mondjuk, koránsem szándékozunk az egyházi államot magával a pápasággal összetéveszteni. Tudjuk, hogy ezen isteni intézmény célja nem a földi uralkodás, hanem az igazság hirdetése és a keresztény egyház kormányzata. Ámde a világtörténetből azt is világosan látjuk, hogy Isten e célnak elérésére adta a pápaságnak a földi országot mint eszközt, melynek segédelmével magasztos hivatását szabadon és tökéletesebben gyakorolhatja. Tehát ez a kettő: a pápaság és az egyházi állam egymással szoros viszonyban van mint cél és eszköz, és ily értelemben az isteni ígéret, hogy a pokol kapui erőt nem vesznek rajta, mindakettőre kiterjed. Csak egy példát erre az újabb kor történetéből.

Ha valamikor, bizonyynyal I. Napoléon alatt a pápai fejedelemség örökre elveszettnek látszott . . . A romai

király címét a mindenható despotának fia viseli. A pápák fejedelmi széköktől meg vannak fosztva; VI. Pius a fogságban hal meg, utóda VII. Pius szintén fogságba hurcoltatik. Napoléont diadal koszorúzza, a fejedelmek mély hódolattal hajolnak meg dicsősége előtt. S néhány év múlva minő változás! Pius a börtönből trónra, Napoléon a trónról keserves számkivetésbe lépett. Ugyanazon várban (Fontainebleau), hol VII. Piust az egyházi állam lemondására kényszeríté, kellett Napoléonnak a lemondási okmányt aláírni. Országai szétszattak; a velencei köztársaság, mely tizennégyszázadon át virágzott, eltűnt Europa térképéről; a tiszteletreméltó ezeréves német császárság nem támadott fel többé, egész Europa ujalakot öltött, de apápaság megmaradt változatlanul és VII. Pius nem csak mint főpap, hanem mint király is diadallal vonult be az örök városba. — Napoléon császárnak elég alkalmá volt erről Szent-Ilona szigetén komolyan elmélkedni, s egyszer ily vallomásra fakadt: „Az évszázadok alkották ezt (apápa világi fejedelemségét), és helyesen alkották. A lelkek kormányzatára nézve a képzelhető legjobb, legjótékonyabb, intézmény.“ Mely mondásával elismerte, hogy az egyházi állam a Gondviselés műve, s az emberiség javára szolgál. — Ha pedig ez való, ha a pápai fejedelemség eredetében s fönmaradásában Isten ujjá oly szembetűnőleg mutatkozik, akkor természetes, hogy azt nekünk is helyesnek és célszerűnek kell tartanunk; mert mi csak nem akarhatunk bölcsőbbek lenni az isteni Gondviselésnél!

A világi uralom gáncsolói tehát vagy igen rövidlátók, és nem fogják fel annak bölcsen kirendelt célját, vagy gonosz képmutatók, midőn azt mondják IX. Piusnak, mondjon le világi hatalmáról, hogy a szellemit an-

nál nyomatékosabban gyakorolhassa. — Egykor a sátán a templom tornáczára vitte fel az Urat, és azt kívánta tőle, hogy a földi építmény talapzatát hagyja el és vesse magát a mélységbe. Mert meg van írva, hogy az angyalok kezeikben hordozzák őt. Nem éppen erre megyen ki az, mit Piustól kívánnak? A Gondviselés adta egyházunknak a földi birtokot mintegy talapzatul, melyről szellemi hatalmát bizton kifejttesse; most ezen intézménytől szakadjon el és vesse magát a vakeset karjaiba, vegye le lábait trónjának földi oszlopáról s ugorjék a mélységbe; mert írva vagyon: a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Ámde Pius látja a csselfogást, nem ad fel egy talpalatnyi földet sem, hanem azt feleli az Urral: Irva vagyon, ne kísértsd a te Uradat Istenedet!

2. De lássuk továbbá a dolog természetéből, hogy a világi fejedelemség a keresztény vallás javára szolgál, sőt szükséges. Az egyház fejének, hogy szellemi hatalmát gyakorolhassa, szabadnak és függetlennek kell lennie, azaz: a pápa nem lehet más fejedelemnek alattvalója, mert ez őtet a kormányzásban akadályozhatná, a nyáját főpásztorától tetszése szerént elzárhatná. Ekkor a hivekben könnyen gyanú ébredne, hogy a pápa nem önálló, azért szól így vagy amugy, mert a fejedelem, kinek országában lakik, őtet kényszeríti, s így az egyház feje csakhamar elvesztené minden tekintélyét, rendeletei nem találnának kész elfogadásra, ami nélkül pedig hivatalát üdvösen nem gyakorolhatja. — Világos példát mutat fel erre a XIV. század története, midőn t. i. a pápák huzamos ideig (1309—1377) Franciaország Avignon városában tartózkodtak, szinteg ugyan függetlenül, de valóságban a francia királyok hatalma és befolyása alatt voltak. Ez fölkelte a többi nemzetek

féltékenységét, a pápaság iránti bizalom megcsökken, tekintélye hanyatlott, a kereszténységben a legnagyobb zavar és szakadás keletkezett; szóval ama 70 esztendő, melyet a pápák Avignonban töltöttek, az egyház legszomorúbb időszaka, valódi „babiloni fogság“ volt, s a kesergő hivektől méltán ugy is neveztetett.

Ha már a középkorban ily súlyos következménnyel bírt a pápai önállóság megesorbitása, mikor Európában a hit eszméje volt uralkodó: mily vészthozó lenne az egyházunkra most, midőn a kormányok és parlamentek a hit iránt közönyösek, vagy éppen annak ellenségei? — Például a mostani egységes Itália vezetői kikiáltották az elvet: s z a b a d e g y h á z a s z a b a d á l l a m b a n ! De hogyan értik ők ezt: tetteik mutatják. Az egyházi és szerzetesi javakat lefoglalni, ájtatos alapítványokat bekasszálni, a szerzeteseket és apácákat kifosztva az utcára kitenni, kárpótlásul nekik minden napra néhány krajcárt ígérni, de meg nem adni, a püspököket székeikről kizavarni vagy bebörtönözni: ime ez a szabad egyház a szabad Itáliában! Valóban szép szabadság! Megtudhatjuk ebből, miképen bánnának Pius-sal, ha hatalmukba kerithetnék.

Vegyünk egy más példát. A szentatya 1864. évi december 8-án kibocsátá az u. n. encyclicát vagyis körlevelet, melyben a most divatozó erkölestelen elveket kárhoztatja. Még becsületes protestansok is, mint pl. a Berliini Szemlében olvasható, megvallották, hogy a pápa az említett körlevél által a keresztény igazságnak s az emberi társadalomnak nagy szolgálatot tett. De ime mi történik? Némely kormány, és pedig katolikus országok kormányai is, pl. a francia, eltiltja a püspököknek a pápai körlevél kihirdetését. Mert az igaz-

ságot sokan gyűlölik, főkép a világ nagyjai és hatalmasai! Ha már most a pápa nem volna önálló fejedelem, hanem egy ily hatalmasnak alattvalója: megmondhatná-e szabadon, himezés nélkül nagynak úgy mint kicsinynek az igazságot? Mennyi eszközt nem találnának fel, hogy e kellemetlen tanítónak ajkait lezárják, s az egyház főpásztorának kezeit megkössék? Tehát valóban szükséges, hogy a pápa önálló fejedelem legyen.

De most előállanak a mi fogadatlan reformatóink, s felnyitva a történet könyvét, nagy bölcsen így szólnak: Ime a történelemben azt olvassuk, hogy szent Péter és első utódai nem bírtak világi uralommal, és mégis szentül kormányozták a kereszténységet; azért a pápa is jobban tenné, ha lemondana a földi pompáról és visszatérne az apostoli egyszerűsége. — Erre mi azt feleljük: A ti bölcseségtok nagy hibában szenved! Mert ha oly szigorú törvénynek veszítetek, hogy a pápa mindenben hasonló legyen szent Péterhez, akkor minden pápának először halásznak kell lenni, s azután a keresztfán meghalni, még pedig fejjel lefelé, mint sz. Péter. Ha pedig ezt a pápának elengeditek, akkor tartoztok másban is engedni. Ha sz. Péter nem bírt földi uralommal, abból még nem következik, hogy utódainak sem szabad azzal élni. Változnak az idők és azok követelményei; ami egyszer nem volt, az máskor kívánatos, sőt szükséges lehet. Ti gyermekségtokban beértétek a tejjel, tejszinű sima állat viseltetek: miért kívántok most más eledellel élni, torzomborz bajuszt és szakállt hordozni? — Különös! felelitek, — hogy lehet felnőtt embertől olyant kívánni, ami csak gyermeknek való? — Helyesen; de a ti kívánságtok, hogy az egyházfelnőtt korában, miután már annyi nemzet és ország fölött kiter-

jedt, egészen más viszonyok között éppen úgy kormányoztassék, mint első gyermekségében, a jelek és csodák korában, — ez még különösebb!

Azért a sz. Péterre és az első pápákra való hivatkozás a világi uralom ellen semmit sem bizonyít; sőt ha a történet könyvébe kissé mélyebben tekintünk, mint a kávéházi politikusok szokták, éppen az első pápák korából tanuljuk meg, mily megbecsülhetlen ajándéka Istennek az egyházi állam. — Az első három században, meddig t. i. az üldözés dühöngött, a pápák többnyire siralagokban (katakombák) elrejtözve éltek s mindnyájan vértanúi halállal multak ki. Azt kívánnák talán a mi jóakaróink, kik az első keresztény századokat annyira magasztalják, hogy a pápák most is a föld valamely zugában sinylődjenek, elszakasztva nyájuktól és életöket a börtönben vagy verpadon fejezzék be? Ők a maguk számára szüntelen „haladást“ sürgetnek, mi meg hátrafelé menjünk? . . . Még utóbb, ha lehetne, a kereszténységet visszaszorítanák a bethlehemi jászolyba, hogy aztán egy vágással nyakát szeghessék, mint hajdan Herodes akarta, de, hála Istennek! nem tudta. — Később, midőn a császárok Krisztus religióját fölvtették, igaz, hogy a jobbérzésűek tiszteletben tartották az egyház fejét; de a jámbor Joziások közt voltak gonosz Acházok is, kik Isten szolgálait üldözték s különfélekép nyomorgatták. Így pl. Liberius pápa Konstans császártól thráciai Beröába száműzetik; sz. Szimpliciust és III. Felixet Zeno császár hitrendeleteivel zaklatja; sz. Szimakust az árián Theodoriknak kell Byzanc ellen megvédeni; Agapet I. Jusztinian császártól Konstantinápolyba idéztetik, hogy az eretnek Antimust az egyház közösségébe fölvegye; utóda sz. Szilverius bevádoltatik

és Belizár császári hadvezértől lyciai Patarába száműzetik; utódát Vigiliust Konstantinápolyba viszik, ott a katonák a szentegyházban vérontás között megrohanják; hasztalan menekszik a szent oltárokhoz, hasztalan kulesolja át kezeivel azoknak oszlopait — hét évet sanyarú fogságban kell töltenie, míg meghal. Sz. Márton pápát II. Konstantin császár a szentegyházból kihurcoltatja és számkivetésbe küldi.

Ilyen volt a pápáknak sorsa, a meddig másnak alattvalói voltak. Mi a jelen helyzetet ennél jobbnak s az isteni szándékkal megegyezőbbnek találjuk. Most a pápa világi fejedelem; elég erős, hogy mint pap független lehessen, elég gyenge, hogysem valakit megtámadhasson. A világi fejedelemség csak az ő papi függetlenségének biztositéka. Nem azért fejedelem ő, hogy országotjon, hanem országot, hogy igazán pápa lehessen. Annyit beszélnek a világon a vallási szabadságról és függetlenségről: nekünk katolikusoknak vallási szabadságunk és függetlenségünk mainap a pápai fejedelemséghez van kötve; mert ha a pápa nem fejedelem, akkor alattvaló; ha alattvaló, akkor nem független; ha a pápa nem független, akkor a mi lelkiismeretünk sem független. —

3. A függetlenség mellett a főpásztori hivatal gyakorlatához még anyagi eszközök is kívántatnak és ez újabb hathatós indok az egyházi állam föntartására.

Mindenki tudja, hogy a kormányzáshoz pénz és pedig sok pénz kívántatik. Igaz, hogy a pápa kormányzása, eredetét és végcélját tekintve, szellemi természetű, de minthogy az e földön van és földi teremtményeket illet, azért a pápa nem gyakorolhatja azt földi, anyagi eszközök segedelme nélkül. Maga Krisztus Urunk e

földön tanítványaival közös erszényt tartott, mely Judásra volt bízva. A jeruzsálemi hivek jószágait eladván, a bejött pénzt az apostolok lábaihoz letévék, melynek egy része kétségkívül az isteniszolgálat föntartására fordított. Már az első századokban voltak az egyháznak épületei, belső és külső telkei, arany és ezüst edényei, miként a Vértanúk Cselekedeteiből tudjuk. Most, midőn a kereszténység a világ mind az öt részében el van terjedve, és a kormányzás teendői végtelenül megszapordtak, az említett segédeszközökre is annál nagyobb a szükség. Így pl. a pápa mellett vannak bibornokok és főpapok, kikkel a fontosabb ügyekről tanácskozik s a szétágazó kormányzás terhét megosztja; neki kell főképp gondoskodni a katolikus hit terjesztéséről az egész világon, e végre hitküldéreket (missionariusok) kiképezni s fölszerelni; a katolikus országokban követéseket tartani, pl. az apostoli nunciaturát Bécsben, Münchenben, Párisban. Ide számítandók még a különféle congregációk, törvényszékek, intézetek, templomok, egyházi ünnepélyek. Mindez, valamint a jótékonyosság gyakorlása, s a művészetek ápolása sok pénzbe kerül, ám bár különben a pápa igen egyszerűen él, és saját személyére legkevesebbet fordít az európai uralkodók közül.*) —

Minden társaságnak kötelessége a maga főállásáról s kormányzási módjáról gondoskodni, s ezen célra lön megalapítva sz. Péter öröksége. Mig IX. Pius az egyházi államot háborítatlanul bírta, addig annak jövedelméről képes volt az egyház szükségait fődözni; de minekutána

*) 1857. évben IX. Pius személyére 4110 scudi fordított, mi körülbelül 8900 o. é. ftot teszen. Margotti: Roma és London. Ford. a győri nagyobb papnövelde Szent-Imre-Egyletének tagjai. 1863. Kapható a fordítóknál 2 o. é. ftért.

tartományai legjelesebb részétől megfosztatott, kénytelen volt a hivek áldozatkészségéhez folyamodni, nehogy a világegyház kormányzata a vallás kimondhatlan kárára főnakadást szenvedjen. És a XIX. század katolikuskai megértették az atyai szózatot, visszaemlékeztek a középszázadok Péterfilléreire, önkéntes adományokat gyűjtöttek, s hat év alatt, 1860-tól 1866-ig 21 millió o. é. forintot áldoztak. Azóta pedig a hivek buzgalma még nagyobb arányban terjed, s mindinkább általánossá válik. Tagadhatlanul a Péterfillér gyűjtése korunkban nagyszerű jelenség, s hathatós eszköz a katolikus érület fölbresztésére; de azt is mindenki be fogja látni, hogy e rendkívüli állapot örökké nem tarthat, s az igazság kérlelhetlen szava sürgeti, miszerint az egyházi állam rendeltetésének visszaadassék, és a katolikusok minél előbb föl legyenek mentve ama terhes áldozatoktól, melyeket az olasz kormány szentségtörő támadása reájok rótt.

4. És most befejezésül halljuk, mit mondanak a szentatya és a püspökök az egyházi állam szükségességéről. Ők ezt bizonyosan legjobban értik, s talán csak nekik is lesz hozzá beleszólásuk; ha t. i. még nem jutottunk annyira, hogy a tolvajoktól kérdezzük meg, mirevaló másnak a jószága?

Hogy miképen érez e tárgyban egyházunk feje IX. Pius pápa, mindenki előtt tudva van. Ő 1849-től fogva mai napig számtalanszor, magán és ünnepélyes alkalommal határozottan a világi fejedelemség föntartása mellett nyilatkozott, annak megsértése ellen óvást tett, sőt bitor megtámadóira 1859-ben kimondotta a legnagyobb egyházi büntetést, a kiközösítést (excommunicatiót). — A püspökök pedig kivétel nélkül tökéletesen egyetérte-

nek a szentatyával. 1862-ben a japáni vértanúk szenttéavatására 265-en, taval pedig sz. Péter és Pál apostolok vértanúságának ezredéves ünnepére mintegy 500-an a világ minden részéből Romában összegyűlvén, ünnepélyesen tanusíták a szentatyához való ragaszkodásukat. „Mi — ugymondanak — a szentszék világi uralmát némileg a szükség követelményének és a Gondviselés világos intézkedésének tartjuk; s nem tartozkodunk kijelenteni, hogy az emberi dolgok jelen állapotában ezen világi uralom az egyház s a lelkek üdvössésszabadkormányzatához teljességgel megkívántatik.“

Igy ítélnék a szentatyá és a püspökök, így ítélik a tanító egyház a világi fejedelemségről. Beesületes katolikus ember most már nem lehet többé ez iránt kétségben, nem lehet ingadozó; neki törvényes pásztorait illik követni, és nem a farkasok szavára hallgatni. Azért a szentatyá az *u. n. syllabusban*, melyben az uralkodó téveszméket 80 pont alatt felsorolja, — elveti és kárhoztatja a következő két tételt:

75. A világi uralomnak a lelkivel megegyezhetősége iránt a ker. kath. egyház fiai különböző véleményben vannak; és

76. Az apostoli szék világi uralmának eltörlése az egyház szabadságát és jóllétét a legnagyobb mértékben előmozdítaná.

Tehát ezeknek éppen az ellenkezője áll, t. i. a világi uralom eltörlése nem előmozdítja az egyház szabadságát és jóllétét; és: a világi uralomnak a lelkivel megegyezhetősége iránt a katolikus egyház fiai nincsenek különböző véleményben. Azaz katolikus embernek nem szabad sem szóval sem tettel a pápai fejedelemség ellen pártoskodni, még azon ürügy alatt sem, mivel az nem dogma, nem hitágazat. Mert az

egyház iránti köteles engedelmesség nemcsak a hitágazatokra terjed ki, hanem egyáltalán mindenre, ami az egyház javát és fegyelmét illeti. Ezekről az engedelmisséget megtagadni nem lehet büntelen és a kath. hitvallás megsértése nélkül.*)

Nem hitágazat, hogy a pápa világi fejedelemiséggel birjon, Isten más módon is gondoskodhatott volna az egyház vedelméről; de miután neki tetszett e célra a világi fejedelemiséget választani, nekünk is szükségesnek kell azt tartanunk. — Nem hitágazat, hogy IX. Pius az egyházi állam fölött uralkodjék, de az igenis hitágazat: „Ne orozz! Felebarátodnak semminemű jószágát meg ne kívánjad.“ Mit használ a törvényt elismernünk, ha annak alkalmazását megtagadjuk csak azért, mert azt Isten egyenkint meg nem határozta? . . . Ha elfogadjuk ezen tételt: Nem dogma, hogy a pápa birja Romagnát, tehát elküldöm oda Ciprianit és Pepolit; nem dogma, hogy birja a Márkákat és Umbriát: elküldöm Cialdinit; nem dogma, hogy birja Rómát: elküldöm Garibaldit! — akkor következésképp el kell fogadnunk ezt is: Nem dogma, hogy neked ennyi jószágod legyen: mi azt lefoglaljuk; nem dogma, hogy te grófi, hercegi, királyi címet, hivatalt viselj: elveszszük; nem dogma, hogy te egyáltalán e világon szükséges vagy, hogy fejed vállaid között maradjon: tehát le vele — anyaktiló alá! — 1789-ben Franciaországban így gondolkoztak, és mi gonoszabb — cselekedtek is.

Mit mondjunk még azokról, kik a pápa világi hatalma ellen a szentírásra hivatkoznak, és Krisztusnak azon mondatát idézik: „A z é n o r s z á g o m n e m e v i l á g b ó l v a l ó.“ Ján. XVIII. 36. — Katholikus ember-

---

*) IX. Pius pápa körlevele 1864. dec. 8-ról.

nek elég azt tudni, hogy mióta az egyházi állam főnáll, 200 pápa volt és köztök huszonhatot a szentek sorában tisztelünk, és ezek mind jónak és helyesnek itélték a pápai fejedelemséget — az egész világ püspökeivel együtt: tehát az nem ellenkezik az evangéliom szellemével, vagy Krisztus kijelentett akaratával. Különben azt kellene állítanunk, hogy a keresztény egyház a VIII. századtól fogva eltért az igazságtól és nem fogta fel Krisztus szavainak értelmét. Ez újabb neme lenne a protestantismusnak, vétség a katolikus hitelvek ellen.

Akik tehát Krisztus mondását: „Az én országom nem e világból való“ — sz. Péter öröksége ellen fordítják, vakmerően sértik a katolikus öntudatot; de még nem is értik azt, amit beszélnek. (Ez a két dolog egyébiránt mindig együtt szokott járni.) — Krisztus ama szavakat Pilátus előtt mondotta, és miként az egész szövegből kitetszik, ez az értelmök: Igen, én király vagyok, miként te mondád; de az én királyságomnak célja nem nemzeti dicsőség, miként a zsidók Messiásuktól helytelenül várják, most pedig előtted bevádolnak, mintha a római császár ellen lázitanék; az én királyságomnak célja és természete szellemi, t. i. az isteni törvény hirdetése és föntartása; eredete nem ezen, hanem a más világból való, azért a földi kormányzó hatalomtól független. Az én országom, ugymond az Ur, neme világból való, de nem mondja, hogy nem e világon való; mert különben hol volna Krisztus országa, ha neme ezen a földön? Azt sem mondja sehol, hogy az ő egyházának nem szabad célja elérésére (az igazság terjesztésére) földi eszközöket használni. Csak akkor lehetne Urunk szavait felhozni a pápa világi uralma ellen, ha az min-

den katolikusra kiterjedne; ámde a pápa nem akar sem a francia, sem a spanyol, sem az összes olasz népnek királya lenni, hanem csak ama 3 milliót számláló kis egyházi államnak. Nem azért pápa ő, mert király; hanem azért király egy kis országon, hogy szabad pápa lehessen az egész világon. Ha a pápa nem volna király, hanem egy más fejedelem alattvalója, még csak akkor lenne igazán Krisztus egyháza e világból való; mert akkor e fejedelem a pápa egyházi hatalmát és tekintélyét saját politikai céljaira felhasználná. Ez volt Napoléonnak is szerencsétlen törekvése: a pápaságot hatalmába ejteni, azután ennek segítségével mind a testek, mind a lelkiismeretek fölött uralkodni. Ez volna a zsarnokság leggyűlöletesebb neme, a császár-pápaság (caesaro-papismus.) Jó tehát, hogy a pápa önálló fejedelem, mert ha nincs pápa-király, lesz császár-pápa; vagymiként Barrot Odillo igen helyesen mondá: „A két hatalomnak (egyházi és világi) a romai államban egyesítve kell lennie, hogy azon kívül az egész világon elválasztva lehessen.“

Ennyi és ily fontos okok harcolnak a pápa világi fejedelemsége mellett! A történelem tanúsága, lelkiismeretünk függetlensége, az egyházi kormány biztos és szabad menete, a tanító egyház ítélete egyaránt sürgetik sértetlen fenmaradását. Mindazonáltal hogy még jobban megismerkedjünk a romai kérdés természete és jelentőségével, vessünk mélyebb pillantást annak alapjára is :

II. Miért akarják a pápát világi fejedelemségétől megfosztani?

Ha az mind szemenszedett igazság volna, mit az újságírók kiadnak, úgy a mostani olasz forradalomnak nem volna más célja, mint Itáliát a nemzetiségi elv alapján egy birodalomra egyesíteni, s minthogy az egyházi állam ennek útjában áll, tehát — ugymondanak — a pápa az olasz egység javára mondjon le világi fejedelemségéről. Így olvassuk ezt évek óta, s a liberális szóvivők váltig erősítik, hogy ők csak az olasz nemzet üdvét és nagyságát akarják előmozdítani; azonban közelebbről vizsgálva a dolgot hamar észrevehetjük, hogy a nemzeti egység a forradalomnak csak takaró, mely alól rémségesen kilátszik a lóláb: a pápaságnak sazes egész keresztény vallásnak kiirtása. És hogy ez nem pusztán ráfogás vagy beteges képzelődés, ismét világos tényekkel bebizonyíthatjuk.

Mindenekelőtt föltéve azt, hogy egyedül az olasz egység kedvéért vették el a pápa birtokát: lehet-e ily eljárást helyeselnünk? Mit mondanánk ahhoz, ha bírvágyó szomszédunk egy szép reggelen hozzánk jöne s így szólna: „A te birtokod az én földeimnek közepébe nyulik és gazdaságom egységes vezetését akadályoztatja, azért én azt mától fogva a magaméhoz anektálok.“ . . . Ezt minden becsületes ember igaz nevében rablásnak fogja mondani. S ezt tette Victor Emmanuel a pápával. — Jog ellen nincs jog. A mely pillanatban elismerjük, hogy Victor Emmanuelnek joga van a pápát országától megfosztani, azon pillanattól fogva minket is akárki hasonló joggal kifoszthat. Midőn tehát IX. Pius

az erőszaknak ellene áll, megvédi a tulajdonjog szentségét, mely az összes társadalomnak legbiztosabb alapja.

Mondják, hogy a pápa rosszul kormányozza alattvalóit. — De azért szabad-e őt királyságától megfosztani? . . . Szabad-e másnak jószágát elvennünk csak azért, mert állítólag nem tud vele jól gazdálkodni? . . . Ilyformán senki sem lehetne tulajdonáról biztos, és nincs e világon uralkodó, kit ezen ürügy alatt trónjából kizavarni nem lehetne. — A pápa ellenségei, kik nyomorú gazdálkodásukkal a hajdan oly virágzó Itáliát a bukás örvényébe sodorták, bizony jobban tennék, ha a maguk szeméből kivetnék a gerendát, mielőtt máséban keresik a szálkát! Szakértő férfiak adatok- és számokkal hitelesen kimutatták, hogy a pápai kormány koránsem oly rossz, mint az ujságok kürtölik, és különösen a népre sokkal kevesebb terhet és adót ró, mint egynémely „előrehaladott“ nemzet kormányja. Azért midőn Garibaldi vörösingesei a múlt őszszel a romai határba berontottak, a nép minden incselkedésök dacára hű maradt a szentatyához, s ezáltal fényesen megmutatta, hogy mostani kormányával meg van elégedve, és nem kíván az egységes Itália boldogságában osztozni.

Okul vetik továbbá, hogy a pápai kormány ellensége a korszerű reformoknak és haladásnak. Ez ismét rágalom, melyet IX. Pius uralkodása eléggé megcáfol. Ő alatta sok üdvös intézmény jött létre, s az ügyek vezetése tetemes javításon ment keresztül. IX. Pius bölcs rendeleteivel bizonyítja, hogy ő a józan reformoknak nem ellensége; csak hagyjanak neki ezekre nyugodalmas időt, és aztán ne kívánjanak tőle olyast, mi a keresztény hit és egyház törvényeivel elle nkezik, például a polgári házasság behozatalát,

mert ily „haladásnak“ a pápa soha sem lesz előmozdítója.

Hasztalan emlegetik azt is, hogy nem egyedül Victor Emmanuel, hanem az egész olasz nemzet kívánta az annexiót. — Tudjuk, minő eszközökkel lett az „általános népszavazat“ előkészítve és végrehajtva. De az olasz nép józan többsége IX. Piuszt még mindig pápa-királynak élteti. 1865 dec. 8-án egy turini küldöttség átnyújtá a szentatyának az olasz katolikusok feliratát, mely 1 millio 200,000 aláírással volt borítva, 134,200 o. é. ft. kíséretében, mely hat hó alatt gyűjtetett össze. A felirat 12 kötetből áll s ily címet visel: „Az olaszok szeretete IX. Pius pápa-király iránt.“ Mult évben pedig sz. Péter ünnepére 100 olasz város küldött Romába képviselőket, hogy a szentatya előtt hódolatukat kifejezzék. A kizsartolt és megnyomortott Itália folytonos pénzáldozattal mutatja ragaszkodását Piusához, s a forradalmi pártnak szemfényvesztő szavazatai ellen a világ előtt hangosan tiltakozik.

Azonban föltéve, de meg nem engedve, hogy az olaszok többsége az egyházi állam annexióját követeli, megszűnt-e a rablás rablás lenni csak azért, mert sokan hajtják végre? . . . Az olaszok állítólagos joga ellenében mi 200millio katolikusnak jogát állitjuk fel. Valjon ezeknek kívánsága kevesebb érvénnyel birjon, mint az olaszok, — vagy inkább az olasz név alá rejtőző forradalmi csoportnak rablásvágya? . . . A világegyház érdeke martalékul vettessék az ábrándos olasz egységnek? . . . S kérdjük, miben áll tulajdonkép s hol van az annyira földicsért olasz egység? Nem említve Dél-tirolt és Isztriát, még Corsica és Malta szigetén is olaszul beszélnek, s nem jutott eszébe Cavournak sem Ratazzinak, hogy amazt III. Napoleontól, ezt az angoloktól az olasz

egység nevében visszakövetelje. Sőt ellenkezőleg, éppen mikor az egységesítő politikát elkezdték és a rablóka-landra kiindultak, ugyanakkor a régi Itália két tartományát, Savoyát a piemonti királyi család bölcsőjét, és Niz-zát Garibaldi szülőföldét a szomszéd cimborának elad-ták, hogy a pápa ellen szabad kezét nyerjenek; vagyis igazán szólva egyik olasz tartomány árán megvették a másikat! — Világos tehát, hogy nem az olasz egység volt a főrugó, mert ezt egészen más, törvényes és becsü-letes uton, t. i. szövetség (confoederatio) által lehetne elérni, és erre a pápa is segédkezett nyújtott volna. Ámde ők nem egységesíteni, hanem uralkodni vágnak; bennök nem az olasz hazafiság, hanem a forradalmi összeszküvés működik, melynek vég-célja a keresztény vallás kiirtása. — Jól tudják a sö-tétség fiai, mert sok százados sikertelen erőlködésben megtanulták, hogy Krisztus egyházát csak úgy lehet megölni, ha lefejezik, innét van ádáz gyűlöletök az egyház feje, a pápaság ellen. Minthogy pedig a pápa-ságnak jelenben legbiztosabb földi támasza a világi fe-jedelemiség, azért mindenekelőtt az egyházi államra, az örök városra törnek. „Roma vagy halál!“ — ez ki-mondott jelszavuk; a Kapitoliumra kereszt helyett a vörös jakobinus sapkát feltűzni — ez legforróbb óhajta-suk. Sikerült is ez nekik 1849-ben, habár csak rövid időre, mert a francia köztársaság katonái hamar végett vetettek garázdálkodásuknak. Azonban Mazzini és tár-sai nem hagytak föl sötét tervökkel. 1858-ban Orsini bombája hathatósan emlékezteté a franciák uralkodóját III. Napoléon császárt, hogy váltsa be esküvel tett fogá-dását, melyet egykor mint száműzött herceg az olasz carbonari-társulatnak tett, azaz: nyisson utat az olasz for-

radalomnak. Ami azóta történt, mindenki előtt tudva van. —

Látnivaló ezekből, micsoda műhelyben szövettek a romai kérdés titkos szálai! A forradalmároknak tulajdon vallomásai még jobban felvilágosítanak bennünket e tárgyban. — Néhány év előtt sikerült a romai rendőrségnek a titkos társulatok levelezéseiből számos iratot felföldözni, melyeket Ségur abbé „A forradalom” című könyvecskéjében felhasználott. Ebben a többi közt következő vallomások foglaltatnak: „A forradalom — így szól a carbonari-egylet titkos utasítása — csupán azon egy föltétel alatt lehetséges, ha a pápaság megdöntetik. A külföldi összeesküvések, a francia forradalmak csupán alárendelt eredményekre vezetnek, valamig Roma főnáll. . . Szükséges tehát, hogy az emberiség barátainak minden törekvései Roma ellen irányoztassanak. Annak megrontására minden eszköz jogos, és ha már egyszer megbukott a pápa, akkor a többi trónok önmaguktól összeroskadnak.” Egy más helyen azt mondja: „A mi végcélunk ugyanaz, ami Voltaire és a francia forradalom célja volt: a katholicismusnak és magának a keresztény eszmének megsemmisítése örök időre.” Nevezetes még az anconai levelező vallomása, ki így ír: „Olaszország politikai egysége álm; egyébként legyen bár álm vagy valóság, mindenkor nagy benyomást tesz a néptömegre és a fölhevülő ifjúságra . . . Tudjuk, mit kell az egység elvéről tartanunk: nincs ennek tartalma és nem is lesz soha, mindamellett jó izgató eszköz. Nem kell tehát kezünkől kieresztenünk.” — E vallomások borzalmas bepillantást engednek a titkos társulatok terveibe, és aki tán azok hitelességén kételkednék, vagy éppen a pápai rendőrség költeményének

mondaná: azt bátran utalhatjuk a tavali genfi congressus nyilatkozataira; utaljuk Mazzini és Garibaldi számos proclamatióra, melyekben egyenesen kimondják, hogy főcéljuk Olaszországot „az ő szennyfoltjától, a pápaságtól megszabadítani;“ utaljuk az olasz forradalmi kormány tetteire, mely ahová még eddig eljutott, mindenütt a katholicismus ellenségének tanusítá magát, s üldözési dühben jelenleg csak a muszka zsarnokság mulja őt felül.

Minek mondjuk már most azt, midőn az összeesküvők és fölbérelt irkászaik elhíttetni akarják velünk, hogy a romai kérdés tisztán politikai ügy sa vallásnak ahhoz semmi köze? — hogy ők azért a pápát tisztelik, s lelki dolgokban hatalmát elismerik, csak a világi kormányzás gondjaitól akarják őt fölmenteni, s ezáltal magasztos hivatását még inkább előmozdítják. — Ime a gonosz kísértő, ki azt mondja: Ugorjál a mélységbe! . . . Ime az utonálló, ki miután a vándort mindenéből kifosztotta, ekképen vigasztalja őtet: „Barátom ne neheztelj! te becsületes ember vagy, személyed ellen nincs kifogásom, csak podgyászodat vettem le rólad, mert terhedre van az uton; így — most már könnyű szerrel mehetsz tovább!“ Láttuk, hogy az egyházi állam épp oly szükséges az egyháznak földi pályafutására, mint az utasnak a pénz és ruha; és mégis mikor az egyházi államot elveszik, elég szemtelenek azt mondani, hogy a vallást és egyház tekintélyét tisztelik. Ugyan mi által bizonyítá Victor Emmanuel kormánya ezen tiszteletet? . . . Talán az egyház szolgáinak, javainak égbekiáltó megsértése által? . . . IX. Pius számtalanszor tiltakozék ellenök: hallgattak-e tilalmára? egyházi büntetésekkel fenyté őket: meghajoltak-e szellemi hatalma előtt? . . . Maga Proudhon, az

ujabb forradalom patriarkája, lerántja rólok az álarcot, midőn így szól: „Döntsétek meg a pápák világi fejedelemségét, és a katholicismus protestantismussá fog változni, Krisztus religiója feloszlik . . . Akik azt mondják, hogy majd örömelebb hallgatnak a pápára, ha kizárólag menyei dolgokkal foglalkozik, azok vagy ravasz politikusok, kik gonosz müveiket jámbor szavakkal palástolni akarják, vagy higvelejü katholicusok, kik nem képesek felfogni, hogy e földi életben az anyagi a szellemivel oly szoros összeköttetésben áll, valamint a test a lélekkel.“

S mégis vannak higvelejü katholicusok, (Proudhon után legyen mondva), kik ily képmutatásnak hitelt adnak. Azt mondják: Jobb lenne, ha a pápa önként lemondana földi birtokáról s az áldott béke kedvéért kiengesztelődnék Olaszországgal. Nem tudják, mit beszélnek. IX. Pius a „katholicus“ Olaszországgal, miként főnebb kimutattuk, a legjobb lábön áll; tehát még csak az volna hátra, hogy a „forradalmi“ Olaszországgal kibéküljön. A pápa a forradalommal szövetkezzék! IX. Pius nyújtson baráti jobbot Victornak és Garibaldinak! . . . De hisz ő nem bántotta sem egyiket sem másikat, nem háborgatott senkit jogában, nem ő szegte meg a békét. Mikiép engesztelődjék ki tehát megtámadóival, ha azok az erőszaktól el nem állnak? A rablóval békében nem élhetünk, mig csak minden jószágunkat ki nem adtuk: a szentatya is talán békeséget nyerne, ha minden jogáról önként lemondana s az elkövetett szentségtöréseket saját helybenhagyásával megpecsételné. De a pápa ezt nem teheti, mert ha tenné, megszünnék pápa lenni. Ó az egyházi államról le nem mondhat, mert az nem az övé, hanem az egész kereszténységé. Annak épségben tar-

tását trónraléptekor esküvel fogadta, és IX. Pius megátadóját az esküszegésben nem fogja követni soha!

Azért hasztalan várják, hogy IX. Pius megunva az örökös tiltakozást, megfosztva minden földi segélytől s az események hatalmától kényszerítve, valahára beleegyezik az egyházi állam elvesztésébe. A szentatya is vár valamit, t. i. a mennyei segélyt. „Várjuk be az eseményeket!“ — szokta ő is mondani, és IX. Pius kifogott ellenségein a várakozásban. — Egykor ő szentsége Romában meglátogató egy szobrász műhelyét, ki éppen akkor a pápa mellszobrának készítésével foglalkozék. A szentatya irónt vön kezébe, és a kép alá következő szavakat írta Ezekiel próféta könyvéből: „Ime én erősebb orcát adtam neked az ő orcájoknál, és keményebb homlokot az őhomlokuknál!“ S valóban! IX. Pius erélye és kitartása megszegyeníti az ostromlók dühét, soha nem csügged, nem ingadozik az Égben vetett bizodalma. A „bevégzett tények“ ellenében a jog szentségére s az isteni boszuló igazságra hivatkozik, az erőszak és rábeszélés ösztönzéseire csodálatos nyugalommal feleli: „Non possumus!“ Nem szabad nekünk Isten törvénye ellen cselekednünk! — S éppen e rendithetlen kitartás szerzi meg számára mindazoknak elismerését, tiszteletteljes bámulatát és háláját, kik a jogot és igazságot szeretik, bármily vallásuak vagy nemzetiségűek legyenek különben; mert belátják, hogy IX. Pius az emberiség legszentebb érdekei mellett harcol, s miként Cohen a párisi zsidó consistorium tagja egy röpiratában kifejezé: „Nem volna többé a világon semmi szent, semmi állandó; minden ország, mindentulajdon a nyers erőszak prédájává lenne, ha Péter székét megdőnteni sikerülne.“ Ugyanebből

magyarázható egy török nagyvezérnek néhány év előtt tett vallomása: „Én — ugymond — tisztelettel hajlok meg a halhatatlan pápa előtt, ki Európában egymaga áll ellen a forradalomnak!“

III. A védelem kötelessége.

Egy zsidó, egy pogány fel tudja fogni a romai kérdés jelentőségét, s mielőttünk idegen legyen? Becsületérző, tudós protentans férfiak mint iberálisok Thiers a francia törvényhozó testületben, sikra szállanak a pápa védelmére, sőt a Péterfillérek gyűjtéséhez is hozzájárulnak *), és mi, a katolikus egyház fiai tétlenül maradjunk? . . . Tekintsünk körül. Harc, elkeseredett harc foly az egész világon, s e harcnak tárgya, jelszava: Roma! A hálátlan, elsatnyult Europa, mely az egyház emlőin növekedett nagygyá, s mint maga a hitetlen Voltaire megvallja, a pápaságnak köszöni művelődését, legjobb törvényeit s majdnem mindent, ami kitűnőt a tudományban és művészetben bir, — most mint a tékozló fiu, elhagyja anyját, és az anyai örökséget ellene fordítja. Ugy látszott, hogy a pápaság a nemzetek életében feledékenységre indul, tekintélyét nem tisztelték, törvényeit elhanyagolták, még a jobbérzésű katolikusok sem voltak teljesen áthatva az egység öntudatától. És ezen pápaság,

---

*) Mecklenburgban néhány év előtt 3000 ft. gyült egybe majdnem csupa protestansoktól, legközelebb pedig a hannoverai trónfosztott király 1000 frtot adott.

melyről azt mondták, hogy csak végső foszlányai maradtak fön, hogy a vénség tehetetlenségében elhal, most ifju erőben fönragyog, — a romai kérdésben fel van állítva mindenki előtt, és az Ur megrendítő eseményekben hirdeti az eltévedt emberiségnek, hogy nincs másban sem e földön sem a más világon üdvösség, mint Krisztus egyházában, Krisztus pedig egyházát Péterre mint sziklára építette. Ami ezen sziklával összekötetésben nincsen, az nem igaz és nem állandó, és minden, a ki e köre esik, összezuzatik! Jel lett a pápaság a romai kérdésben, melynek a világ ellentmond, de a mely győzelemre vezet. Azonban a győzelem nem lehetséges harc, a dicsőség meg nem adatik szenvedés nélkül. IX. Pius „cruce de cruce,” miként a régi jövendölés mondja: „kereszt a keresztéről:” e jelben győzni fogunk! Ő megizleli a kereszt minden keserűségét, hogy annak minden érdemei és dicsőségében osztozzék. — A hosannát, melylyel kezdetben üdvözölték, rég elnyomta a „feszítsd meg” kiáltás. Félreértették, mint az isteni mestert, kinek ő e földön helytartója. Rágalom, gyűlölet, számkivetés lön osztályrésze. Több mint egy Judás árulta el, több mint egy Annás és Kaifás tartott fölötte ítéletet. Pilátus és Herodes jó barátokká lettek, hogy őt kigúnyolják és kárhoztassák. Szidalmakkal ostromozták, a hálátlanság epéjével itatták, s gúnyszavakból töviskoronát fontak fejére. Évek óta hordozza vállain a szenvedések keresztjét, és most — most elosztják maguk közt ruháit és sorsot vetnek öltönyére, midőn szentségtörő kezeiket sz. Péter örökségének végmaradványa fölé kiterjesztik!

Katholikusok! ha még a hit, becsület és igazság egy szikrája van kebletekben, nézhetitek ezt megindu-

lás nélkül? Nem fogtok-e a hős Lamoriciére-rel felkiáltani: „A pápa az én atyám, az ő szentséges fejét vész környezi, micsoda fiu volnék én, ha atyámat a szűkségben elhagynám?“ — Nem, amely katolikus az egyház fejének szorongatása iránt közönyös, az nem érdemli meg a katolikus nevet. Amely tag fel nem jajdúl, mikor a főt sértik, az nincs élő összeköttetésben a fővel, az el van zsibbadva, vagy tán meg is halva . . . Faber Vilmos a kitünő angol író azt mondja; „Ha az egyház látható feje iránt őszinte részvétet nem mutatunk, az Ur Isten megvonja tőlünk szeretetét. Oly időkben, mikor Isten megengedi egyházát az ő látható fejének személyében üldöztetni, azt találjuk, hogy a szentszékhez való gyöngéd ragaszkodás egyik föltétele a malaszt öregbedésének.“ — De Maistre gr. pedig szalézi sz. Ferenc kegyeletét a pápa iránt rajzolván, megjegyzi: „Ha a sz. atyákat s az egyház legjelesebb tanítóit tanulmányozzuk, mindnyájoknál kivétel nélkül egy sajátságos jelenséget tapasztalunk. T. i. minél jobban előhaladtak a tökéletességben, annál nagyobb lön ragaszkodásuk a szentszék iránt, annál bensőbben át voltak hatva igazaitól s annál buzgóbbak voltak védelmezésében.“

Nem lehet tehát kétség, hogy minden katolikusnak, ki e nevet becsülettel viselni akarja, szent kötelessége a pápát a maga módja és tehetsége szerént védelmezni mindaddig, míg a szorongatás napjai el nem mulnak. — Még csak az a kérdés, miképen védelmezhetjük mi a szentatyát?

Evégre tudnunk kell, mire van a pápának a jelen körülmények között leginkább szüksége?

Szüksége van először: mindenható mennyei segísége;

Másodszor: földi eszközökre a világi fejedelemség föntartása és az egyház kormányzása végett.

Ami illeti a mennyei segítséget, bizonyosak vagyunk benne, hogy az megadatik neki, mert Krisztus csalhatatlan ígérete mondja. Mindamellett megkivánja tőlünk az Ur, hogy e segítségért szintugy, valamint a mindennapi kenyérért és minden jó adományért, hozzá könyörögjünk. Az ő kikutathatlan bölcsesége bennünket is meghiv üdvünk munkájához, hogy abban az ő kegyelméből tehetségünk szerént közreműködjük. Azért mikor a Gondviselés valamely nagy munkát akar az emberiség javára véghezvinni, előreküldi az imádság szellemét, vagyis a Szentlelket, ki megihleti a választottak sziveit, hogy az Istentől elkészített kegyelmet forró imádság, önmehtagadás és jó cselekedeteik felajálása által kiesdekeljék. Minél többen és minél buzgóbban imádkozunk a szorongatott egyházért, annál előbb és biztosabban eljönnek a győzelem és béke napjai, annál rövidebb lesz és kevesebb áldozatot fog követelni a fenyegető válság.

Senki sem tudja és érzi ezt annyira, mint maga a szentlelkű IX. Pius. „A d j a t o k n e k e m e g y i m á d k o z ó h a d s e r e g e t !“ — így szólt egykor környezetéhez, midőn a pápa segítsége fölött tanakodtak. S a kibben megvan a hit, hogy mint a vizek folyásai, ugy a királyok szive az Ur kezében van s a gonoszok terveit meghiusítja, hogy továbbá sokat ér az igaznak állhatatos könyörgése, az nem fog esodálkozni, ha IX. Pius imádkozó hadsereget kíván és hiveit szüntelen különféle jubileumok és rendkívüli ájtatosságok által buzgóbb könyörgésre serkenti.

Azért valamint mikor sz. Pétert Herodes a tömlöcben tartá, „az anyaszentegyház szüntelen könyörög

vala Istenhez ő érette“: ugy most is szent kötelességünk az egyház szorongatott fejéért imádkozni. Ezt a segítséget mindenki, még az utolsó koldus is naponkint meghozhatja a szentatyának; s az egyszerű jámbor szivek imája vajmi sokat nyom a mérlegben! A világ ugyan ezt nem látja, de ki fog nyilvánulni egykoron — az ítélet napján. „Akkor, így szól a tudós Möhler, majd észreveszszük, micsoda összefüggés van a kereszténység titkos tényezői és külső története között, látni fogjuk, hogy egy szegény anyóka nagyobb befolyást gyakorolt a világ történetére, mint azok, kik a trónon ültek vagy hadseregek élén állottak.“ S valóban! ha a pápa két legdühösebb ellenségét lesújtá az Úr keze, midőn az egyik (Cavour gróf és miniszter) hirtelen kiszóllított ez életből, a másik (Garibaldi) a „Roma vagy halál!“ jelszót Aspromontenál sánta lábbal, Mentanánál szégyenletes futással cserélte föl; ha az összeesküvők sötét terve: az Angyalvárt a benlevő lőporkészlettel légberöpíteni, Romát rommá tenni, a szentatyát kivégezni — szerencsésen megakadályoztatott; ha IX. Pius még mindég az örök városban székel, ámbár a forradalom 8 év óta mindent elkövet eltávolítására: minek tulajdonítsuk mindezt, mint az „imádkozó hadsereg“ egyesült szellemi erejének? —

Másodszor szüksége van a szentatyának földi eszközökre azaz pénzre, de nem a maga számára, hanem az egész egyház kormányzása és a világi fejedelemség fõntartása végett.

Mínthogy sokan nem tudják, mire kell a pápának a nagy összeg pénz, röviden megmondjuk. A pápai állam bevétele jelen megnyirbált állapotában $5\frac{3}{10}$ millio scudi, kiadása pedig $10\frac{7}{10}$ millio scudi (csak az ál-

lamadósság kamatjaira fölmegy $5\frac{4}{10}$ millio scudi); tehát az évenkinti hiány $5\frac{4}{10}$ millio scudi, azaz mintegy 11 millio o. é. ft. Ennek oka pedig következő: 1. Mert a pápai kormány 1866-ig az elvesztett tartományokra eső államadósságot is viselte, melyek jövedelmét 1860-tól fogva mostanig nem ő, hanem a piemonti kormány huzza. 2. Mert rendesen kiadja azon hivatalnokok fizetését, kik a piemonti betörés által hivatalukból kiestek, és a szentatyához hivek maradtak. 3. Mert az utóbbi években az államadósságot szaporítani kellett, minthogy a Péterfillér rendesen csak $\frac{2}{5}$ részét fődözte az évi hiánynak, s azért 6 millio kölcsönt kellett fölvenni. Hogy pedig a pápai pénzügy ily rossz lábon áll, annak egyedül a forradalom az oka, mert 1859-ben az egyházi államnak több bevétele volt, mint kiadása. Ide járul, hogy a Garibaldisták legutóbbi betörése újra rendkívüli költségekbe sodorta a pápai kormányt, s minthogy azoktól folytonosan fenyegetve van, kénytelen katonái számát megszorítani, ami ismét csak a hivek hozzájárulásával lehetséges.

A főnebbi kimutatás szerint tehát mintegy 12 millio o. é. frtot kell áldoznunk évenkint, míg a jelen szorongatás tart, ha azt akarjuk, hogy az egyházi állam hitele és biztonsága épségben maradjon. Ez pedig nem valami rendkívül nagy és terhes dolog, mint első pillanatra látszik. Az egész világon van mindössze 200 millio katolikus; ha ezeknek csak fele azaz 100 millio havonkint adna 1 krajcárt, tehát évenkint 12 krt, már kikerülne az évi 12 millio ft. Könnyű volna tehát az egyház szükségén segíteni, csak legyen bennünk szilárd akarat, s ne várjunk rendkívüli jeleket és csodákat ott, hol Isten a természetes eszközöket kezeinkbe adta.

Tegye meg mindenki a magáét; hozza meg hiven minden ország, minden megye és község a reá eső részt, és akkor igen egyszerű s könnyű módon segítve lesz a szentatyán, hitünk ellenségei megszegyenítve. Külföldön máris nagyszerűen nyilvánul a katolikus szeretet. A kis Hollandban 1 mill. 300,000 katolikus van, és ezek a pápai kölcsönre 930,000 tallért irtak alá, a szentatyát háromszor újévi ajándékkal is (mindössze 311,000 tallérral) megtisztelték, s most hogy fegyveres erőre van szüksége, csaknem kétezer önkéntes zuávot állítottak ki. Franciaországban legnagyobb a szentatya iránti lelkesedés. Előkelő családok fiai, grófok, hercegek beállanak közvitéznek a pápai seregbe; egyes megyék, városok, esperesi kerületek, plébániák bizonyos számú zuávnak eltartására vállalkoznak. Olaszországról már szólottunk. Belgium, Német-, Angol- és Spanyolország szintén meghozta áldozatait; még Norvégia, Éjszak-Amerika, Kanada is elküldi harcosait a pápa védelmére. Ami édes hazánkat illeti, nem tagadhatjuk, hogy ez ügyben sok dicséretreméltó történt. Legközelebb Szaniszló Ferenc nagy-váradai püspök évenként 10,000 frankot ajánlott fel 20 pápai zuáv eltartására, a 16 nagyváradai kanonok pedig egyenkint 500 frankot egy-egy pápai zuáv fizetésére. Vajha e dicső példa minél számossabb követőkre találna! . . . Eszközöltetnek ugyan nálunk is különféle gyűjtések a szentatya számára és pedig nem siker nélkül; mindazonáltal a részvét még nem oly nagy és általános, mint a magyar katolikusoktól méltán megvárhatnók, s a mi a főhiány: az adakozás (kivéve az esztergami főmegyét) nincsen állandóan és rendszeresen szervezve, Külföldön e célra saját társulatok alakultak, pl. a Szent-Mihály-Egylet a németeknél, a

Szent-Péter-Egylet a franciáknál. Nálunk is létezik egy társulat, mely amellett hogy a hazai jótékony intézeteket és a szükölködő keleti keresztényeket s kivált az ott letelepedett magyarokat segítse, egyszersmint célul tűzte ki magának a szentatya gyámolítását jelen zaklatott helyzetében, s ez a hét év óta főnálló Szent-László-Társulat. Azonban e kitűzött célját csak úgy érheti el a Szent-László-Társulat, ha nagyobb és tömegesebb pártolásban részesül. Azért igen kívánatos volna, hogy minden magyar katolikus, ki a szorongatott szentatyát filléreivel gyámolítani akarja, lépjen be a Szent-László-Társulatba, ahol pedig az még főn nem állana, mielőbbi megalakításához segédkezést nyújtson! Hónaponként 6 krajcár csekély áldozat, de ha ezeren és százezeren hordják össze (s miért nem találkozhatnék több is 8 millió katolikus közül?), az ekképen egyesült erő nagyszerű és áldásos műveket hozhatna létre. — Tanuljunk elneinktől! Belgiumban egy szabadkőmives havonként 1 frankot tartozik letenni az egylet pénztárába. És mire fordítatik ez? — a felforgatás műveire. Hirlapokat alapítanak a hazugság terjesztésére, ügyestollú írókat fölbérelnek, hitrontó iratokat terjesztenek, lázító tüntetéseket szerveznek, s a t. A főnemlített titkos iratok közt van egy olasz szabadkőmives levele németországi barátjához, melyben ezt írja: „Szerezzen ön számunkra talérokot, és pedig jó sokat; ez a legjobb tüzéség, amivel Péter székét halomra lövöldözhetjük.“ Ha már a sötétség fiai nem sajnálják az áldozatot, ha egy szabadkőmives esztendőnkint 4 ft. 80 krt tud adni a felforgatás céljára: miért nem tudna egy katolikus 72 krt ajánlani a Szent-László-Társulat magasztos céljainak előmozdítására?

Ezzel a magyar csak filléreit rója le ama hálának, melyet ősei, az országosan egybegyült rendek 1596. évben VIII. Kelemen pápához intézett feliratukban kifejeztek, a török iga lerázására nyújtott roppant pénzösszegek- és egyéb segedelmekért, hol is többek közt mondják: „Vajha oly boldog idöket érhetnénk, s oly helyzetben volnának ügyeink, hogy szentségednek és az apostoli szentséknek érdemeihez méltó hálákat adni tehettségünkben állana!”

Másodszor: az önfentartás ösztönét követi s tulajdon javát mozdítja elő a magyar midőn a pápát segíezi. Mert a pápa jelenleg egyedüli védője a történeti jognak az erőszak ellen, a kisebb országok szabadságának a nagyok elnyomása ellen. Mire jutna szegény hazánk, ha IX. Pius ügye elbukik; ha az „annexio“, „nemzeti egység“, „bevégzet tények“ elve általános uralomra kap, ha azt sz. István öröksége ellen is úgy alkalmazhatják ellenségei, valamint sz. Péter öröksége ellen alkalmazták? Mondhatunk akkor szép dikciókat a jogfolytonosságról, százados és esküvel pecsételt szerződésekről: ez mind elavult ultramontán lom, — fogják mondani — most azt „uj jog“ uralkodik. Miért nem tudtatók 1 millio katonát a sikra kiállítani? hisz a franciák császára 1867-ben megmondotta, hogy „most minden országnak annyi befolyása, annyi függetlensége van, ahány hadtestet küldhet a csatába.“ . . . És mindamellett a mi liberális magyar ujságaink éigig magasztalják III. Napoléont, Victort, Garibaldit; — pápaellenes dühökben tapsoltak annak Olaszországban, ami bizonyos veszttünket okozza Magyarországnak . . . Félhetünk, mert az isteni jognak megsértése és kigúnyolása meg-

boszulja magát „Jaj neked, ki rabolsz (és mondhatjuk: ki másnak megrablásán tapsolsz), nem raboltatol-e meg te is? és ki megvetsz! nem vette-e meg te is? Mikor elvégzed a rablást, megraboltatol; mikor elfáradván megszünsz a megvetéstől, megvetetel.“ Izaiás XXXIII. 1.

Ne gondolja senki mintha a katolikus egyháznak a mi segedelmünkre elkerülhetlen szüksége volna. Ha mi nem teszszük meg kötelességünket: Isten a kövekből is tud magának Ábrahám fiait teremteni; elveszi tőlünk országát és oly nemzetnek adja, mely gyümölcsét megtermi . . . Nem a pápa szorult mireánk, hanem mi szorultunk a pápára! A pápa egy időre elvesztheti világi fejedelemségét, fénye hanyatlásnak indulhat, de azért a pápaság el nem vész, sőt annál dicsőbbben fog újra felmagasodni; hanem igenis elveszhetnek egyes tagjai, kiknek gyávasága ama hanyatlást okozta, — elveszhetnek egész országok és nemzetek ama borzasztó válságban, melyet a vallás ellenségei felidéznek. Azért ha a kormányok nem tudják vagy nem akarják fölismerni a fenyegető veszélyt, s IX. Pius ügyét elárulják: a katolikus népnek kell saját érdekében a pápaság védelmére kelni, miként legujabban a katolikus francia nemzet fényesen megmutatta. Ámde ez csak tömeges fellépés által lehetséges. Sorakozzunk tehát és tegye meg hiven mindenki a magáét, hogy ha majd a győzelem kivíva, a jog megvédve lesz, boldog öntudattal mondhassa mindegyikünk:

A romai kérdés megoldásában nekem is volt részem, abban a jobbik részt választottam!

Éljen IX. Pius a pápa-király!

